

Investitorji bi gradili hidroelektrarne tudi v Sahari

Ksenija Sedej

Foto Borut Peterlin

Prvi mož družbe Gen energija, lastnice slovenske polovice Nuklearne elektrarne Krško (Nek), Martin Novšak opozarja, naj ne pozabimo, da je treba na energetiko gledati z vidika dolgoročnosti.

Države ščitijo predvsem porabnike električne energije, da imajo konkurenčno prednost, ki jim mednarodno pomeni večjo konkurenčnost delovanja gospodarstva.

Dejstvo je, da je Slovenija odvisna od uvoza elektrike, vi pravite, da celo preveč. To je težava. Pa da sva kar takoj konkretna. Bi jo po vašem mnenju lahko rešila energetska unija?

Prepričan sem, da države, ki niso samozadostne z električno energijo, tvegajo z zanesljivo dobavo. Slovenija uvaža med 10 in 20 odstotkov električne energije, odvisno od tega, kakšna je hidrologija in če gre za remontno leto NEK-a. In okrog naše države je podobno. Italija denimo uvaža 10 odstotkov energije, kar je ogromno, Hrvaška uvaža blizu 40 odstotkov, Madžarska nekje 5 odstotkov električne energije, Avstrija pa občasno. V regiji torej primanjkuje precej električne energije. Za zdaj se vsi zanašamo na uvoz s širšega trga, predvsem iz balkanskih držav – BiH,

občasno Srbije in Albanije, predvsem pa Bolgarije in Romunije. Ravno zaradi tega smo na vseh teh trgih prisotni z GEN-i, saj smo tako dobili dostop do energije, ki jo potrebujemo, hkrati pa še s trgovanjem ustvarjamo dodano vrednost. Vsaka država mora nekako poskrbeti za svojo oskrbo, zato se je ta del Evrope tudi cenovno povezal, nikakor pa ne deluje enoten evropski trg in daleč od tega, da bi bil to tudi vsebinsko enoten trg. Takrat, ko so države same ogrožene, recimo Bolgarija in Nemčija sta imeli takšno težavo, vsaka ščiti sebe, takrat energije ne želijo prodajati oziroma celo zapirajo meje. Zato se ni dobro zanašati na pretiran uvoz, saj takrat, ko potrebuješ energijo, je ni nikjer ali pa je izrazito podražena. Nikakor evropski trg ne deluje tudi glede cen – danes

so na našem področju cene približno 48 evrov, v Nemčiji med 38 in 40 evri (22. maj, op. a.). Razlike so pa bile tudi takšne, da je bila pri nas cena tudi 40 evrov, v Nemčiji pa okrog 20 evrov. Kar je ogromna razlika. Pri nobenem drugem produktu ni tako velike razlike. To pomeni, da države ščitijo predvsem porabnike električne energije, da imajo konkurenčno prednost, ki jim mednarodno pomeni večjo konkurenčnost delovanja gospodarstva. Vse ostale politike so k temu usmerjene. In še en pomislek je. Različno zgrajeni sistemi. Ponekod temeljijo na oskrbi s hidro, drugje na premogu, drugi imajo močno jedrsko oskrbo – pač glede na naravne danosti in težko delijo te kapacitete drugim, ker je v energetiki več kot polovica stroška kapital, ne obratovanje. Tako da ta enotni trg nikakor ne zagotavlja tega, kar so si vsi želeli.

Kaj pa bi lahko naredila Evropska unija?

Še največ bi za vse porabnike naredila, če bi se povezala z Rusijo oziroma z nekdanjim sovjetskim sistemom prenosnega omrežja, ki ni sinhroniziran, ki ni povezan. To pomeni, da vse te baltske države niso povezane z Evropsko unijo z električnim sistemom, ravno tako ne Ukrajina, Moldavija.

Zakaj bi bilo to zanimivo?

Ker bi lahko naredili dnevno-nočne izmenjave. Zaradi številnih časovnih pasov. Na takšen način bi viške nočne energije lahko prodajali Evropi, ko so tam dnevne energije in obratno. To bi dalo največjo izmenjavo in bolj stabilno ceno v Evropi ter večjo zanesljivost oskrbe. Vendar pa so politične razmere takšne, da ne želijo niti tehnično, tehnološko preveriti te možnosti. Utemeljujejo, da bi bila to prevelika povezava z Rusijo, vendar ruski sistem uspešno deluje v več časovnih conah, prav tako ameriški skupaj s Kanado, torej je možno povezati večje sisteme in narediti izmenjavo energije predvsem v jutranjih in večernih »špicah«. S takšnim načinom bi en del naše drage električne energije v »špicah« optimizirali. Bi pa morala biti pot Evrope tudi v zagotavljanju primernih virov, ki dolgoročno zagotavljajo brezogljično energijo po primerni ceni, ker v nasprotnem primeru zgublja konkurenčno prednost proti Ameriki. Ponavljam, da je energija v Evropi skoraj dvakrat dražja kot v ZDA. Kar neposredno vpliva tudi na standard življenja evropskega prebivalstva in seveda na gospodarski razvoj.

Kakšen je trenutni delež samooskrbe Slovenije z energijo?

Kot sem že poudaril, Slovenija že danes uvaža od 10 do 20 odstotkov električne energije, če pa govorimo o celotni rabi energije, pa smo še bolj energetske odvisni. Približno polovico vseh potreb pokrijemo iz uvoza, torej smo samozadostni zgolj od 48 do 50 odstotkov. Uvažamo praktično vso nafto, kar predstavlja približno 35 odstotkov porabe vse naše energije, prav tako v celoti uvažamo plin, to pa predstavlja 10 do 15 odstotkov. Sami imamo vodo, tudi jedrsko se ima za domači vir, ter premog, za ogrevanje pa tudi

biomasa, ki pa jo sicer po moje premalo izkoriščamo. Samooskrba bi morala v prihodnosti seveda rasti, zato je smiselno izkoristiti domače vire – v prvi vrsti predvsem na hidro potencialu. Ampak ne govorim o malih potokih in malih hidroelektrarnah, ker slednje poleg slabih ekonomskih, prostorskih in ekoloških kazalcev dajejo premalo energije. S tako malimi enotami strme rasti potreb po energiji ne bomo rešili. Rešitev in res dobro opcijo za povečanje samooskrbe seveda vidim v novi jedrski elektrarni, predvsem ker smo v dobi pospešene elektrifikacije na različnih področjih in elektrifikacija mora potekati na osnovi brezogljičnih virov. Na splošno pa ne podpiram razbremenjenja subvencioniranih virov, ki dodano vrednost pravzaprav odnašajo tujcem, energije za naše potrebe oddajo za drobtinico, stroški za državni proračun, omrežne sisteme in za vsakega plačnika električnega računa z dodatnimi dajatvami, pa so izrazito preveliki. Sicer pa moramo v prihodnje nadaljevati korake k čim bolj učinkoviti rabi energije – predvsem so največji prihranki vsakega posameznika pri izolaciji zgradb in primernem ogrevanju. To je dolgoročno najboljša naložba.

Kakšni pa so vaši trenutni razvojni izzivi?

GEN skupina je trenutno najbolj investicijsko dejavna skupina v Sloveniji. Vlagamo namreč med 50 in 100 milijoni evrov naložb na leto. Pred kratkim smo odprli nov nadomestni plinski blok termoelektrarne Brestanica. Vrsto modifikacij in posodobitev redno uvajamo tudi v NEK-u. Z ohranjanjem in vzdrževanjem vitalnosti jedrske elektrarne in posledično uspešnim podaljšanjem njene življenjske dobe smo Sloveniji

Pot Evrope bi morala biti tudi v zagotavljanju primernih virov, ki dolgoročno zagotavljajo brezogljično energijo po primerni ceni.

Foto Borut Peterlin

Potrošniki smo tisti, ki generiramo potrebo po energiji, ne energetske družbe. Zato moramo postopoma ozavestiti uporabnike in poskusiti spremeniti javno mnenje, najprej o virih energije in pomenu energije za vse nas.

prinesli najmanj 2 milijardi dodane vrednosti in enako tudi za Hrvaško, da ne govorimo koliko manj CO₂ za okolje. Sicer se aktivno pripravljamo za gradnjo hidroelektrarne Mokrice in pridobivamo vsa potrebna dovoljenja. Ko končamo projekte na spodnji Savi, se bomo pripravljali še na srednjo Savo, šele potem pa bo postala zanimiva Mura. V vmesnem času bodo potekale priprave tudi na drugi blok jedrske elektrarne, pri kateri gre za resno odločitev.

Kaj pa izzivi glede cenovnih nihanj?

Trenutno cene malenkost rastejo. Menim, da sicer zaradi strateških sil, Amerike, Rusije in Arabcev, saj je bilo zadnjih pet let obdobje izredno nizkih cen nafte. To pa se je odražalo tudi na cenah drugih surovin, kot so električna energija, premog, plin ipd. V skupini smo morali narediti vrsto ukrepov, da smo se prilagodili na te razmere. Prav čas nizkih cen pa je bil na drugi strani tudi relativno ugoden čas za gospodarsko rast. Po mojem videnju tudi gospodarska rast v Sloveniji temelji na nizkih cenah nafte, saj ta med drugim poganja avtomobilsko industrijo, poganja nakup avtomobilov, porabo nafte in bencina po celem svetu. Slovenija je izrazito vezana na nemško avtomobilsko industrijo, saj imamo veliko odličnih

slovenskih podjetij, ki dajejo ključne sestavne dele za nemški trg. Trenutna rast cen nafte bo postopoma zavrla to evforijo in na drugi strani povzročila večje stroške pri gospodarstvu ter v javnem in privatnem sektorju. Upamo, da ne bo šlo predaleč, ker oscilacije tudi za energetike niso dobre. Tudi mi si želimo, da pridemo na dolgoročno vzdržne cene, s katerimi lahko normalno zagotavljamo zamenjavo opreme in izgradnjo objektov za oskrbo.

Slab mesec nazaj smo lahko brali o nesoglasju glede uprave NEK-a. Kako komentirate to situacijo?

Mi imamo stabilno in izkušeno upravo v NEK-u, ki dobro deluje. Želimo si, da imamo na ključnih pozicijah v NEK-u primerno izkušene kadre, s primernim jedrskim znanjem. Da karikiram: Če bi izbirali ali bi sedli na letalo, ki ga vozi prijatelj brez predznanja, ali pa pilot z izkušnjami, izpitom in ustreznim znanjem, mislim, da izbira ne bi bila težka.

V senci težav, ki obdajajo Teš 6, se razvija ideja o drugem bloku jedrske elektrarne Krško, ki ste ga prej omenili. Res potrebujemo tolikšne kapacitete, kako prepričati javnost in tiste, ki imajo pomisleke, da je pri nuklearnih elektrarnah preveč tveganj?

V prvi vrsti mislim, da je TEŠ 6 politično napihnjena težava predvsem konkurence oziroma tistih, ki si mislijo, da so tako izgubili svoje priložnosti. TEŠ 6 ni tako slab projekt, kot se prikazuje v medijih. Ne smemo pozabiti, da nam Šoštanj zagotavlja tretjino električne energije, ki jo uporabimo prav vsi državljani. Seveda pa sam bolj verjamem v izgradnjo drugega bloka, saj je bistveno bolj ekonomsko in dolgoročno okoljsko učinkovit. TEŠ 6 bistveno pripomore pri zanesljivi oskrbi in povprečni cenovni konkurenčnosti Slovenije z energijo, na žalost pa ima velike izpuste CO₂. Nerodnost samega izvajanja investicije je le to, da je bila pogodba s izbranim dobaviteljem podpisana v najbolj neugodnem času za investitorja in pa dobrem za dobavitelja. Vse ostalo je politika. Posledično je v takšnih okoliščinah težko začeti z drugim blokom, saj imamo v državi splošno negativno javno mnenje do velikih projektov in tistih, ki ustvarjajo naš standard življenja. Pozabljamo namreč, da vsi trošimo energijo. Potrošniki smo tisti, ki generiramo potrebo po energiji, ne energetske družbe. Torej potrebe dejansko večamo mi – uporabniki. Zato moramo postopoma ozavestiti uporabnike in poskusiti spremeniti javno mnenje, najprej o virih energije in pomenu energije za vse nas. Jasno moramo tudi pokazati, da imamo odlične izkušnje z jedrsko energijo in da nam ta vsak trenutek zagotavlja več kot tretjino potrebne električne energije. V petih letih se bo treba odločiti o gradnji, saj uvoz Slovenije raste. Še bolj pa me skrbi Hrvaška, ki ob že skoraj alarmantnem uvozu nima nobenih smiselnih rešitev. To pa seveda pomeni, da regijsko ne delamo dolgoročno dobro, saj potrebujemo te kapacitete. In to že danes! Drugi blok bo zagotovil dolgoročno oskrbo in nadomestil vire, ki se bodo počasi umaknili,

Foto: Jaka Babnik

Tiskano na papirju Viprint, 80 g, papirnice VPPAP-VIDEM KRŠKO, d. d.

kot je premog. Ne smemo se šaliti glede energije, od katere smo skoraj tako odvisni kot od vode, zraka in hrane. Še več, celo pridelava hrane in oskrba z vodo je odvisna od energije.

V Sloveniji imamo še neizkoriščene vodne vire, malo vlagamo v vetrno energijo ... Kam bodo morala iti prihodnja vlaganja?

Dolgoročno predvsem v zagotovitev, da ti viri, ki jih že imamo, obratujejo – torej v varnost in nadgradnjo. Nato pa v hidroelektrarne, da bomo zagotovili dolgoročno izkoriščanje vodnih virov. Vlaganja v veter si sicer investitorji želijo, vendar nekdo mora to plačati. Da spet karikiram: investitorji bi delali hidroelektrarne tudi v Sahari, samo če bi našli vlagatelja, torej nekoga, ki bi to plačal. Ob tem pa se ne upošteva naravnih danosti, kaj šele, kako bo narod s tem živel in konec koncev odplačeval. Slovenija ima trenutno zelo ugodno, zanesljivo in konkurenčno energetska mešanico iz različnih virov. V to smer moramo hoditi še naprej.

Kakšno je stanje omrežja? Je možna preobremenitev?

Možno je. In se že dogaja, da so ob določenih trenutkih in področjih omrežja preveč obremenjena, zato bo treba vlagati v omrežja. Predvsem v prenosna omrežja za povezave z ostalimi trgi in za izmenjave v urnih »špicah«. Tudi če je država povprečno samooskrbna, še ne pomeni, da na določene ure, dneve ali tedne ni močno odvisna od drugih. V Sloveniji je še posebej izrazito, ko je NEK v remontu. Zato je smiselno imeti močne povezave in s tem dostop do virov energije drugje. In obratno. Tudi mi lahko plasiramo, kadar imamo hidro viške – recimo na Madžarsko, ki nima vode. Treba bo investirati v omrežni sistem tudi zaradi e-mobilnosti, toplotnih črpalk, tudi zaradi razpršenih virov, ki jih imamo. Pametna omrežja bodo samo en del tega pokompenzirala, zmanjšala bodo sicer potrebe po investicijah, a treba bo narediti še ogromno žic.

Če se naveževa na prej omenjeno elektrifikacijo.

Električna vozila so že med nami, veliko je še odprtih vprašanj, kako bo to vplivalo na energetska prihodnost? Je infrastruktura pripravljena?

Če se vrnemo v 70. leta 20. stoletja, je bila cena nafte tako visoka, da je bil gospodinjski proračun zelo obremenjen. Takratna cena nafte je bila v današnjih razmerah več kot 150 ali 170 dolarjev za sodček. Kar pomeni, da bi bila 2,5-krat dražja kot je danes. In to bi pomembno vplivalo na proračun. V primeru, da pride do tako višjih cen nafte, bi se blazno hitro povečala potreba po e-mobilnosti. Trenutno je cena nafte relativno nizka, pa vendar se razvoj električnih avtomobilov relativno hitro razvija. Njihova kapaciteta že omogoča normalno dnevno migracijo. Vrsta stvari se bo mogla še razviti, tudi kar se tiče baterij, ampak tehnologija je blizu, da to omogoča. Najdražjo elektriko (če avto polnimo doma) plačamo 3-krat ceneje kot nafto, kar pomeni, da so električni

avtomobili cenovno izredno zanimivi. Če bi bila še elektrika brezogljčna, imamo celo verigo. Nedvomno je treba najprej elektrificirati javni promet. Do kakšne meje in kako hitro se bodo dogajali premiki v to smer, pa ocenjujem, da ne tako hitro, kot nekateri napovedujejo. Če bo cena nafte šla 2-krat gor, bo hitreje, če ne, počasneje. Ne pozabimo pa, da če bi samo en del osebne vožnje poganjala elektrika (izvzamemo tovornjake itd.) - to takoj pomeni 2-3 dodatne teravatne ure porabe električne energije oziroma za lažjo predstavo podvojitve gospodinjskega odjema elektrike. Seveda bi morali napeljati tudi dodatne kable, saj če bi cela vas ponoči »tankala« elektriko, enostavno ni dovolj elektrike. Ampak v 10 do 15 letih se bo to razvilo, ker e-mobilnost je tukaj. Če bodo pa kakšne naftne krize, pa še hitreje. **gg**

Rešitev in res dobro opcijo za povečanje samooskrbe vidim v novi jedrski elektrarni, predvsem ker smo v dobi pospešene elektrifikacije na različnih področjih in elektrifikacija mora potekati na osnovi brezogljčnih virov.

Foto: Jaka Babnik